

Zicht op Ontwikkeling 2024-2027

Toelichting

Inhoud

Algemeen	3
HOOFDSTUK I Grondslagen voor aanpassing Zicht op Ontwikkeling	4
<i>1. Visie en uitgangspunten</i>	<i>4</i>
<i>2. Evaluaties en aanbevelingen</i>	<i>5</i>
<i>3. Het vraagstuk rondom eigenaarschap</i>	<i>6</i>
HOOFDSTUK II Toelichting op aanpassingen Zicht op Ontwikkeling	7

Algemeen

Na de uitvoering van *Zicht op Ontwikkeling I* (2020-2023) start met ingang van het tweede kwartaal van 2024 de tweede certificeringsronde, *Zicht op Ontwikkeling II* (2024-2027). In deze notitie wordt uitleg gegeven over dit nieuwe certificeringskader. [Het certificeringskader *Zicht op Ontwikkeling*](#) zelf is als apart document beschikbaar.

Deze toelichting is een *verdiepingsdocument* voor de geïnteresseerde lezer. Taalhuizen die praktisch aan slag willen met hun certificering worden verwezen naar [de informatie per norm](#) (inclusief de bijbehorende whitepapers met informatie)

In Hoofdstuk I van deze notitie zijn de *grondslagen* voor aanpassing van *Zicht op Ontwikkeling* beschreven. Hierin valt te lezen op basis van welke ontwikkelingen het certificeringskader is aangepast ten opzichte van de eerdere versie. In Hoofdstuk II wordt toelichting gegeven op *wijzigingen zelf*.

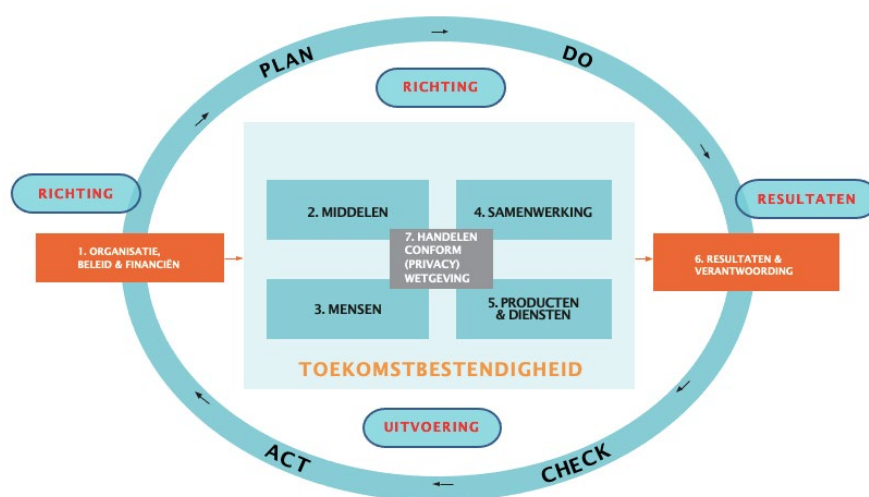
HOOFDSTUK I

Grondslagen voor aanpassing Zicht op Ontwikkeling

Om te komen tot een doorontwikkeling van *Zicht op Ontwikkeling* is een aantal grondslagen voor aanpassing gebruikt. Hieronder worden deze grondslagen beschreven, zodat duidelijk wordt op basis waarvan *Zicht op Ontwikkeling* is aangepast.

1. Visie en uitgangspunten

Vanuit een gemeenschappelijke visie op kwaliteitszorg en -toetsing, waarbij het certificeringskader een toekomstbestendig en flexibel model is dat langere tijd meekan, blijft *Zicht op Ontwikkeling* qua filosofie gebaseerd op het INK Managementmodel en qua structuur met zeven certificeringsnormen (incl. nadruk op de Plan-Do-Check-Act cyclus) gehandhaafd. Ook de systematiek van indicatoren (ja/nee) vragen en beoordelvragen blijft, los van gewijzigde formuleringen, onveranderd.

Met nadruk wordt gesteld dat certificering een normatief kader is, waarin met een *ontwikkelgerichte blik* wordt gewogen, onderbouwd en beoordeeld. Hiermee is het kader dus geen “cijfer-of documentenexercitie”. Het kader moet onderstrepen dat het ván en vóór de taalhuizen is. Niettemin heeft de branche nadrukkelijk wél gewild dat er ondergrenzen zijn (“basis op orde”) die meetbaar genoeg zijn om te duiden waar de lat ligt en waar precies ontwikkelpunten liggen.

Als sluitstuk na de behandeling van de normen, doen de auditteams een uitspraak over de toekomstbestendigheid van het taalhuis, net als over het maatschappelijk effect dat het sorteert. Dit zijn *handreikingen* op een wat hoger geaggregeerd niveau waarin overall-sterktes en risico's zijn benoemd, die als handvat dienen om de organisatieontwikkeling verder op te pakken.

2. Evaluaties en aanbevelingen

De doorontwikkeling van *Zicht op Ontwikkeling* is mede gebaseerd op de conclusies en aanbevelingen die voortvloeien uit een aantal onderzoeken en evaluaties. Het resulteert in een duidelijk beeld over de inhoudelijke kwaliteits- en ontwikkelvraagstukken waarmee de taalhuizen te maken hebben.

Aan de ene kant is er het beeld dat taalhuizen *operationeel* sterk zijn dankzij grote inzet en toewijding van de betrokkenen bij de aanpak van laaggeletterdheid. Dit blijkt mede uit de relatief goede scores op de normen Middelen, Mensen en Producten & diensten.

Aan de andere kant is er sprake van:

- een nadruk op outputs in plaats van outcomes;
- grote verschillen tussen taalhuizen qua grootte, organisatie, governance en verwachtingen van lokale en regionale belanghebbenden;
- beperkte capaciteit en (structurele) financiële middelen, waardoor de *ontwikkelcapaciteit* onder druk staat;
- een roep om - ter vermindering van de administratieve last voor taalhuizen - de certificering van taalhuizen in te bedden in de bestaande certificering van bibliotheken;
- een versnipperd aanbod van ondersteuning;
- de uitdaging om de NT1-doelgroep te bereiken en te ondersteunen;
- een roep om de 'stem van de lerende' op te nemen in het certificeringskader om daarmee ook een indicatie van de outcome te krijgen;
- een sterke behoefte aan regie en een centrale plek waar kennis, goede voorbeelden en tools beschikbaar zijn (incl. netwerkvorming en onderlinge kennisuitwisseling);
- een sterke behoefte aan de versterking van de partners uit het sociaal werk.

Tegelijkertijd gaat het naast taalvaardigheden ook steeds vaker over het bredere pallet aan basisvaardigheden waaraan (direct en indirect) gewerkt wordt. Zo zijn openbare bibliotheken, voortvloeiend uit de Wsob en hun netwerkagenda, ook intensief betrokken bij de digitale inclusie (o.a. via de IDO's) en verbreden hun aanbod onder de noemer basisvaardigheden. Op verschillende plekken waar de bibliotheken het voortouw hebben in het taalhuis vindt daarom ofwel een verbreding van taken van het taalhuis plaats (met soms een naamsverandering tot gevolg, zoals Ontwikkelplein, Huis van taal en meedoen etc.) of integreert het taalhuis in het werk van de bibliotheek. De legitimering van taalhuizen wordt steeds vaker gerelateerd aan de belangrijke rol die zij hebben in het laten meedoen van burgers en het bevorderen van hun welzijn. Hierdoor wordt de sociale basis versterkt en de lokale samenleving verder opgebouwd. Door het leren van de taal wordt tegelijkertijd ook gewerkt aan de vraagstukken van burgers op verschillende levensdomeinen (zoals bijv. gezondheid, bestaanszekerheid, eenzaamheid, zelfredzaamheid, participatie en digitale inclusie). Het lijkt erop dat deze trend van verbreding van de taken van (digi)taalhuizen doorzet en daarmee een illustratie is van de grote diversiteit op het terrein van organisatie en dienstverlening m.b.t. geletterdheid, basisvaardigheden en de relatie tot het gemeentelijk sociaal domein.

Kortom, er is sprake van een urgent maatschappelijk vraagstuk met onbedoelde en ongewenste impact op de levenssfeer van burgers. Hoewel er in de loop van de jaren al veel bereikt is, moet de professionalisering en monitoring van de kwaliteit van taalhuizen voortgezet worden om de doelgroep(en) te bereiken en te ondersteunen. Het (verder) op orde krijgen van de organisatorische, beleidsmatige en didactische basis is voor veel taalhuizen nog een uitdaging.

3. Het vraagstuk rondom eigenaarschap

Omdat het samenwerken met andere partijen in het lokale netwerk taalhuizen enerzijds uniek maakt, hebben taalhuizen anderzijds ook regelmatig te maken met de vraag wie nu eigenaarschap voelt en daarmee verantwoordelijkheid voor het taalhuis.

Formeel zijn de taken en verantwoordelijkheden t.a.v. de laaggeletterdheid als volgt belegd:

- De eindverantwoordelijkheid voor de aanpak laaggeletterdheid in Nederland ligt op het politieke niveau, waarbij (primair) het ministerie van OCW de (beleids)kaders en financiële middelen verschaft (o.a. programma "Tel mee met Taal").
- Volgens afspraken tussen kabinet en VNG ligt de *regiefunctie* van de aanpak van lokale laaggeletterdheid bij de gemeenten. De diversiteit van de problematiek heeft bewust ruimte gelaten voor een lokale aanpak, waarvoor overigens een handreiking is geschreven voor gemeenten: <https://basisvaardigheden.nl/kennisbank/handreiking-kwaliteit-bij-de-aanpak-van-basisvaardigheden>. Onderliggend beleid c.q. beleidskaders op regionaal niveau wordt in een aantal gevallen ontwikkeld door de betreffende arbeidsmarktregio.
- Op lokaal niveau zijn verschillende partijen (al dan niet op basis van taalhuisconstructies) actief om onder de regie van de gemeente *uitvoering* te geven aan die lokale aanpak. Bibliotheken, welzijnsorganisaties, ROC's, Vluchtelingenwerk etc. leveren hun aandeel op basis van hun eigen missie en taakopdracht.

Met name de regiefunctie van de aanpak van lokale laaggeletterdheid levert vaak discussies op. De vraag omtrent het motiveren en aanspreken van taalhuizen met betrekking tot deelname aan de certificering houdt daar ook verband mee. Mede gezien de aard en complexiteit van de sociale problematiek op lokaal niveau zijn alle betrokken stakeholders/opdrachtgevers het erover eens dat deze rol expliciet en nadrukkelijk bij de gemeenten ligt. Daarnaast is de VNG mede-eigenaar van het kader en maakt zij onderdeel uit van de governance van CBCT. Daarmee is de VNG de partij die de weigerende gemeente op het bestuurlijke niveau motiveert en aanspreekt. Hoewel de gemeentelijke regierol nog niet altijd overal even eenduidig wordt ingevuld, is er behoefte om deze regierol explicieter uit te werken. Op deze manier kan duidelijk worden wat een taalhuis enerzijds van haar gemeente(n) redelijkerwijs mag verwachten en anderzijds wat de mogelijke consequenties voor het taalhuis zijn van niet-deelname aan de certificering.

HOOFDSTUK II

Toelichting op aanpassingen Zicht op Ontwikkeling

Ter toelichting op het gewijzigde certificeringskader *Zicht op Ontwikkeling* worden in deze bijlage de achtergronden van de wijzigingen die zijn aangebracht in de indicatoren en beoordelvragen beschreven.

Definitie van het taalhuis

Hoewel de definitie van het taalhuis in de kern niet is gewijzigd, kan het taalhuis gericht zijn op zowel taalvaardigheden als op andere basisvaardigheden. Met deze subtiele toevoeging wordt recht gedaan aan de convergentie van diensten op het gebied van taal en basisvaardigheden in brede zin. Verder wordt een taalhuis gezien als een taalnetwerk, waarbij naast de gemeente als opdrachtgever minimaal één professionele organisatie als opdrachtnemer fungeert. Dit is in de meeste gevallen een openbare bibliotheek, maar kan ook een welzijnsorganisatie of een ROC zijn.

Indicatoren (ja/nee-vragen) per norm

Omdat de bedoeling achter de indicatoren door auditees verschillend wordt geïnterpreteerd, is dit ter inleiding op de indicatoren (zie hoofdstuk 5 van *Zicht op Ontwikkeling*) nader uitgelegd.

Organisatorisch, beleidsmatig en financieel fundament van het taalhuis

De belangrijkste wijziging in het certificeringskader heeft te maken met het fundament van het taalhuis. Omdat in het taalhuis vaak veel partijen samenwerken, is een goed fundament van groot belang voor het succes ervan. Anders is sprake van een situatie, waarbij het taalhuis van iedereen is en daarmee tegelijkertijd van niemand. Het fundament van het taalhuis heeft niet alleen betrekking op het beleid van het taalhuis of de hoeveelheid subsidies die het krijgt, maar heeft nadrukkelijk ook te maken met de wijze waarop het taalhuis organisatorisch is ingericht. Onder norm 1 wordt dit nader uitgelegd.

De regierol van gemeenten

Als onderdeel van het fundament van het taalhuis wordt de regiefunctie van de gemeente(n) ook als zeer belangrijk bestempeld. Bij de gemeente ligt namelijk voornamelijk de bal voor het aanpakken van de vraagstukken op het gebied van laaggeletterdheid. Voor het succes van het taalhuis is de invulling van de regierol door de gemeente uitermate belangrijk. De gemeente heeft hierbij nog steeds veel vrijheidsgraden, maar helemaal geen regie op het taalhuis is geen optie.

Het expliciet(er) zichtbaar maken van de aanpak/werkwijze voor de NT1-doelgroep en de NT2-doelgroep

Uit de praktijk van taalhuizen komt naar voren dat er veel aandacht wordt geschonken aan het bedienen van de NT2-doelgroep, terwijl de vraagstukken rondom laaggeletterdheid bij de NT1-doelgroep er niet minder om zijn. Hoewel het voor taalhuizen gemakkelijker blijkt te zijn om de NT2-doelgroep aan te trekken, wordt het taalhuis met dit certificeringskader nadrukkelijk zichtbaar te maken wat zijn aanpak is voor de NT1-doelgroep.

Het betrekken van de “stem van de lerende”

Mede op basis van onderzoek en praktijksituaties bij scholen is gebleken dat van goede onderwijspraktijken vooral sprake is als in leeromgevingen de stem van de lerende (in schoolsituaties leerlingen en leerkrachten) op waarde wordt geschat en gewaardeerd. Omdat een laaggeletterde burger ook een ‘lerende’ is, worden taalhuizen gevraagd om de stem van de lerende in te zetten voor een succesvol taalhuis. Met name bij norm 2 (Middelen) en norm 5 (Producten & diensten) is dit van toepassing. In beide gevallen gaat het erom dat bij de (door)ontwikkeling van

werkwijzen (zoals de intake en het doorverwijzen) en producten en diensten vertegenwoordigers van de doelgroep betrokken worden. De gedachte hierachter dat iemand uit de doelgroep vaak beter en anders in staat is te formuleren hoe, bij wijze van voorbeeld, laaggeletterden uit de NT1-doelgroep aangetrokken kunnen worden.

Ambities vs. resultaten

Een andere belangrijke wijziging in het certificeringskader heeft betrekking op norm 6 (Resultaten & verantwoording). Bij deze norm ligt namelijk meer nadruk op de vraag in hoeverre de ambities van het taalhuis feitelijk zijn gerealiseerd. Het gaat hierbij nadrukkelijk om de ambities van het taalhuis, zoals geformuleerd in haar beleidsplan of taalhuisconvenant.

Norm 1: Organisatie, Beleid & Financiën

Nieuw bij deze norm is de vraag naar de visie van het taalhuis op leren en hoe het deze visie inzet om doelgroepen te ondersteunen. Een visie op leren is niets meer en minder dan het formuleren van uitgangspunten voor leren en hoe deze in verschillende situaties gebruikt kunnen worden.

Voorbeelden van dergelijke uitgangspunten zijn:

- het leren van een taal verloopt effectiever door te werken met taalmaatjes;
- voor het leren van een taal is het nodig om onderscheid te maken tussen NT1'ers en NT2'ers;
- mensen leren het beste autonoom.

Door te werken vanuit een visie op leren is het taalhuis beter in staat om gericht zijn doelgroepen te ondersteunen en hierop zijn producten, diensten en activiteiten af te stemmen.

Daarnaast dient uit het taalhuisconvenant/beleidsplan te blijken hoe de volgende aspecten zijn geregeld en vastgelegd:

- eigenaarschap en betrokkenheid van de samenwerkende (kern)partners;
- opdrachtnemerschap en de invulling van de regierol van de gemeente(n);
- verdeling van taken, bevoegd- en verantwoordelijkheden;
- professionele aansturing van het taalhuis.

Norm 2: Middelen

Bij de norm middelen wordt de term 'uitgewerkte aanpak' gebruikt om aan te geven dat het taalhuis bewust kiest voor een bepaalde manier van werken. In het geval van de vraag hoe op basis van een intake de leer-/ontwikkelvraag van de doelgroep vastgesteld wordt, kan het taalhuis werken met bijv. een eenvoudig intakeformulier met daarop alle relevante vragen die gesteld kunnen worden aan een taalvrager. Nieuw bij de norm middelen is ook dat op basis van de intake een leerroute voor de taalvrager wordt vastgesteld. Tenslotte wordt de stem van de lerende ingezet voor de (door)ontwikkeling van de aanpak voor het benaderen, bereiken en doorverwijzen van de doelgroep.

Norm 3: Mensen

Bij de norm mensen dient het taalhuis voortaan een visie en aanpak te hebben voor het inzetten van medewerkers en vrijwilligers met en zonder een pedagogische c.q. educatieve achtergrond. Hierbij dient feitelijk duidelijk te worden wie wat mag en kan doen. De vraag dient zich aan in hoeverre een vrijwilliger een intake mag en kan doen en of hij/zij in staat is een passende leerroute voor de taalvrager vast te stellen.

Voor de al dan niet betaalde taalhuiscoördinator geldt dat deze naast taalinhoudelijke expertise ook ervaring heeft met vrijwilligersmanagement. Als dit op een andere plek binnen het taalhuis of bij een separate functie belegd is, dan is dit uiteraard niet van toepassing voor de taalhuiscoördinator.

Norm 4: Samenwerking

Bij de norm Samenwerking gaat het erom dat het taalhuis voortaan bewuste keuzes maakt over met wie zij wel en niet samenwerkt. Gevraagd wordt naar (kwaliteits)criteria die bepalen wanneer samenwerkingsverbanden gestart en beëindigd worden.

Uit samenwerkingsovereenkomsten of projectplannen moet blijken wat de concrete bijdrage is van samenwerkingspartners en wat hun taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn.

Norm 5: Producten & diensten

Bij de norm Producten & diensten dient het taalhuis voortaan aan te tonen dat zij gebruik maakt van aanbod dat, al dan niet wetenschappelijk, bewezen effectief is. Hiermee laat het taalhuis zien dat zij haar middelen zodanig inzet dat taalvragers ook daadwerkelijk geholpen worden met hun leer/ontwikkelvraag. Tenslotte wordt de stem van de lerende ingezet voor de (door)ontwikkeling van het taalhuisaanbod.

Norm 6: Resultaten en verantwoording

Het aantonen in hoeverre het taalhuis zijn ambities feitelijk realiseert kan op twee manier. Enerzijds kan dit door het presenteren van outputresultaten, zoals het aantal taalvragers, een overzicht van hun voortgang en het aantal doorverwijzingen naar externe (taal)aanbieders. Anderzijds kan dit door middel van outcomeresultaten, een meer brede term die in de plaats is gekomen van de onduidelijke en complexe term maatschappelijk effect. Outcomeresultaten 'houden direct verband met activiteiten waarmee een specifieke en als positief gewaarde verandering bij deelnemers (lees: taalvragers) wordt nagestreefd.' (p. 16)¹. Voorbeelden hiervan zijn metingen waarbij na afloop van een taal cursus wordt gemeten of de cursus een merkbaar positief effect teweeg heeft gebracht. Met het doorlopen van een taal cursus heeft een deelnemer niet alleen voortgang geboekt op zijn/haar taalvaardigheden, maar wellicht ook op andere basisvaardigheden of aspecten van zijn/haar leven. Omdat ook het meten van outcomeresultaten voor taalhuizen niet vanzelfsprekend is en vaak voorbehouden is aan professionele onderzoeksbureau's, omvatten outputresultaten minimaal een aantal voorbeelden van merkbaar succes en betekenis bij individuele taalvragen en aantoonbaar effect binnen de lokale gemeenschap.

Norm 7: Handelen conform (privacy)wetgeving

In deze norm gaat de aandacht specifiek uit naar het voldoen aan de privacywetgeving. Indien er andere aspecten van wet- regelgeving van toepassing zijn op het taalhuis, dan maakt het taalhuis hier ook werk van. De belangrijkste wijziging bij deze norm is dat het vraagstuk van privacywetgeving binnen het taalhuis is belegd. Daarnaast wordt gevraagd om een concrete en gedocumenteerde aanpak voor hoe het in de dagelijkse praktijk van het taalhuis (bijv. bij intakes) de privacy en persoonsgegevens van de doelgroepen waarborgt.

Beoordelvragen

De beoordelvragen voor de normen 1 t/m 7 zijn korter en preciezer geformuleerd en tekstueel meer in lijn gebracht met *Kwaliteit in Beeld*, het certificeringskader voor bibliotheken en cultuurinstellingen. Dit laatste is gebeurd met het oog op de mogelijke toekomstige integratie van *Kwaliteit in Beeld* en *Zicht op Ontwikkeling* in het geval de openbare bibliotheek juridisch en/of bestuurlijk eindverantwoordelijk is voor het taalhuis.

- Voortaan wordt gevraagd naar de aanpak van het taalhuis op elk van de zeven certificeringsnormen
- In plaats van SMART dient de aanpak concreet gemaakt te zijn in gewenste resultaten

¹ F. Huysmans (2022) *De impact en publieke waarde van de openbare bibliotheek. Een leidraad voor het gesprek met de gemeente*. Den Haag, Ware Kennis.

- In plaats van meer en minder vrijblijvend te leren en te ontwikkelen wordt voortaan explicieter gevraagd naar evaluaties en de opvolging door middel van concrete verbetermaatregelen.